

Arnout Jaspers over zijn nieuwe boek De Stikstoffuik 2.0: ‘Stop met het heilig verklaren van willekeurige stukjes wensnatuur’

Posted on 15 augustus 2026 by Arnout Jaspers

Deze week komt er een update uit van ‘De Stikstoffuik’, je bestseller uit 2023. Waarom?

‘Na het enorme succes van *De Stikstoffuik* in het voorjaar van 2023 heb ik serieus gedacht dat dit het soort boek was dat zichzelf overbodig kan maken. Kort daarop viel het kabinet-Rutte IV, primair over migratie, maar de stagnatie op het onderwerp stikstof speelde mee.

‘Het heeft er even op geleken dat de politiek deze kritiek op het heersende stikstofnarratief, die insloeg als een bom, breed tot zich door laten zou laten dringen. Politici hebben in de Tweede Kamer met het boek staan zwaaien naar stikstofminister Christianne van der Wal. Uiteraard zouden GroenLinks, PvdA en D66

niet voor rede vatbaar zijn, maar CDA en VVD hadden in die demissionaire periode een groot verschil kunnen maken. Ze hadden met BBB en andere partijen een meerderheid kunnen smeden om het beleid radicaal om te gooien. Dan waren we uit de stikstoffuik ontsnapt en had het boek kunnen worden bijgezet in het archief. Daar is niets van terecht gekomen, dus helaas heeft *De Stikstoffuik* nog niets van zijn urgentie verloren.'

Maar het kabinet-Schoof wilde toch wel het roer omgooien op stikstof?

'De BBB-bewindslieden hebben dat geprobeerd, maar door alle obstructie, ook van partijen binnen de eigen coalitie, is er toen weinig tot niets bereikt. CDA en VVD hebben zich zowel in het kabinet-Schoof als nu in het kabinet-Jetten qua stikstof opgesteld als de handtas van D66. Het stikstofbeleid is in wezen al drie kabinetten lang D66-beleid. Met het plan van Van Essen breekt voor Nederland de volgende Groundhog Day aan: opnieuw worden aan de landbouw onmogelijke eisen gesteld die moeten leiden tot een drastische krimp van de sector. En waarvoor: om een stel snippers stikstofovergevoelige wensnatuur van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer in stand te houden. Die dragen trouwens niets bij aan de biodiversiteit van Europa als geheel.

'De ruggengraatloze middenpartijen CDA en VVD schijnen nog altijd niet te beseffen welke enorme maatschappelijke en economische schade dit aanricht. Die geloven – of ze doen alsof – in het sprookje van D66 en PRO dat je de landbouw een nieuw, 'biologisch' verdienenmodel kan opdringen met lagere productie en hogere productiekosten, omdat de burger graag 20 procent meer betaalt voor voedsel van eigen grond. Wat kan daar nou mis mee gaan, als die Nederlandse waar in het schap van de supermarkt naast goedkope import uit onze EU-buurlanden ligt?'

We gaan het zo meteen over De Stikstoffuik 2.0 hebben, maar eerst: hoe kijk je terug op die periode na de eerste publicatie?

'Het is maar weinig wetenschapsjournalisten gegeven om zo'n hype te veroorzaken. Sterker nog, ik denk dat dit in Nederland nooit eerder gebeurd is. Vlak na m'n eerste tv-optreden, bij *WNL op Zondag*, begonnen de bestellingen voor het boek binnen te stromen bij uitgeverij Blauwburgwal, en die moest in de weken daarna alle zeilen bijzetten om de honderden bestellingen per dag te verwerken. *De Stikstoffuik* schoot naar de toppositie op de Nederlandse bestsellerslijst en bleef daar weken staan, een unicum voor zo'n non-fictieboek.

'Daaruit bleek hoe enorm de behoefte was aan een kritisch, maar wetenschappelijk onderbouwd verhaal over de zogenaamde "stikstofcrisis", een verhaal dat je in de gevestigde media (NOS, NRC, Volkskrant, Trouw, Follow the Money, enz.) nooit te lezen kreeg. De journalistiek ligt op milieu en klimaat namelijk al decennia in de ideologische houdgreep van groen en links.

'Toen die media door het succes van *De Stikstoffuik* niet meer om het boek heen konden, was hun reactie voorspelbaar: ze produceerden lange stukken waarin critici alle ruimte kregen om het boek neer te sabelen en de auteur verdacht te maken, terwijl mij niets gevraagd werd. Niet één van deze media die tekeergingen tegen het boek hebben me om een interview gevraagd of aan wederhoor gedaan. Een ingezonden stuk waarin ik in ging op de kritiek in *de Volkskrant*, werd door hun opinieredactie geweigerd. Sommige "betere boekhandels" verbanden het boek uit hun schappen en weigerden zelfs het voor klanten te bestellen.

'Ik was door m'n ervaringen met klimaatjournalistiek en het staatsconformisme in de coronaperiode al niet erg onder de indruk van de mogelijkheid tot een open debat over zulke controversiële kwesties, maar ik had de ideologische verkramping van de reguliere, zogenaamd gezaghebbende media nog onderschat. Het is een vrij schokkend brevet van onvermogen voor de Nederlandse "kwaliteitsjournalistiek".

'En dan ben je ineens een bekende Nederlander, althans voor even, met alle gebruikelijke bijverschijnselen: vreemden die voor je deur staan omdat ze met je over stikstof willen praten. Uitgenodigd worden door 'dansleraar' Willem Engel voor zijn wappiecongres omdat die denkt dat je dan ook wel op zijn complottrein zult springen. Van alle haat en onzinnige verdachtmakingen op X en facebook lig ik geen seconde wakker – zodra ik in Thailand, waar ik tegenwoordig woon, mijn laptop dichtklap, zijn dat maar pixels op een scherm. Serieus te nemen bedreigingen zijn er ook niet geweest.

'Pijnlijk vond ik wel alle mensen die mij belden omdat ze persoonlijk geraakt werden door deze stikstofwaan: veelal boeren die in de clinch lagen met de provincie of anderszins vreesden voor hun bedrijf. Die hoopten dat ik ze nuttige adviezen of zelfs hulp bij rechtszaken kon geven, maar als journalist kun je niet meer doen dan stukken of een boek schrijven, en dat had ik al gedaan. Daarna is het toch echt aan de politiek, en aan rechters, advocaten en bestuurders.'

En daarom is er nu De Stikstoffuik 2.0. Wat zijn de verschillen en

overeenkomsten tussen beide versies?

‘Alles wat in de originele versie stond, staat ook in versie 2.0, maar waar nodig met geactualiseerde gegevens. Het is de basiskennis die je nodig hebt om zelf mee te kunnen denken en praten over stikstof in Nederland. Aan die basis is in wezen niets veranderd, noch aan het feit dat het Nederlandse stikstofbeleid op essentiële onderdelen niet wetenschappelijk onderbouwd is. Het wordt dan ook nog steeds nergens in Europa nagevolgd.

‘Maar in de drie jaar daarna is er politiek en juridisch op het gebied van stikstof van alles gebeurd. Er kwamen nieuwe rapporten uit van TNO, onafhankelijke denktanks en van bevlogen individuen die deze waanzin niet langer aan konden zien. Het is veelzeggend dat dit vaak gepensioneerde ecologen zijn: wie nog een carrière aan de universiteit of bij de overheid ambieert, moet zich niet tegen het heersende stikstofnarratief aan bemoeien. Binnenskamers zijn zulke zaken bespreekbaar, maar naar buiten toe moet het front gesloten blijven.

‘Dat zet ik in versie 2.0 allemaal in context, en geef er duiding aan. Daarom is het boek anderhalf maal zo dik geworden. De politiek heeft de afgelopen drie jaar vooral machteloos gesparteld in de stikstoffuik. Veel belangrijker is, dat rechters – dat wil zeggen: de Raad van State en de rechtbank in Den Haag – de ene na de andere uitspraak gedaan hebben die de stikstoffuik alleen maar strakker hebben aangetrokken.

‘Waar het op neerkomt, is dat rechters milieuclubs als Greenpeace en MOB van Johan Vollenbroek alle gelegenheid hebben gegeven om hun agenda door te drukken. Het is onbegrijpelijk hoe de politiek zich hier zonder slag of stoot aan onderwerpt, onder aanheffen van de mantra dat nieuw beleid ‘juridisch houdbaar’ moet zijn. Politici durven op stikstof, milieu en klimaat bijna niks meer te doen uit angst dat de rechter weer *njet* zegt, waarna Groundhog Day opnieuw begint.’

Welk voortschrijdend inzicht heb je zelf ontleend aan de reacties en kritiek op de eerste versie van De Stikstoffuik?

‘Ten eerste dat het boek inhoudelijk staat als een huis. Daar was ik bij publicatie uiteraard redelijk zeker van, maar als een legertje ideologisch gedreven tegenstanders allemaal tevergeefs proberen het onderuit te halen is dat een vrij straffe vorm van *peer-review*.

‘Wel ben ik met wijsheid achteraf steeds kritischer geworden op de Nederlandse rechter. In versie 1.0 vond ik de PAS-uitspraak van de Raad van State in 2019, waar alle ellende mee begon, nog te rechtvaardigen, omdat het PAS een systeem was om stikstofrechten uit te geven met een hypotheek op de toekomst. Ik noemde het PAS daarom ‘sjoemelsoftware’. Die term gebruik ik nu niet meer. Ik denk nu dat de Raad van State toen al het gezond verstand en het belang van Nederland had moeten laten prevaleren.

‘Daarna zijn rechters op dit onderwerp steeds meer farizeeërs geworden, die onder het aanroepen van het voorzorgsbeginsel, de Europese Habitatrichtlijn en andere internationale verdragen het belang van Nederland compleet uit het oog verliezen. Politici zouden eens ruggengraat moeten tonen door zich uit te spreken tegen dit activisme van de Raad van State en de rechtbank in Den Haag (die de Urgenda en Greenpeace zaken doet). Dat is een enorm taboe, weet ik, van een vonnis mag je als politicus zogenaamd niks vinden, maar dat taboe moet overboord. Uiteindelijk is een vonnis ook maar een mening.’

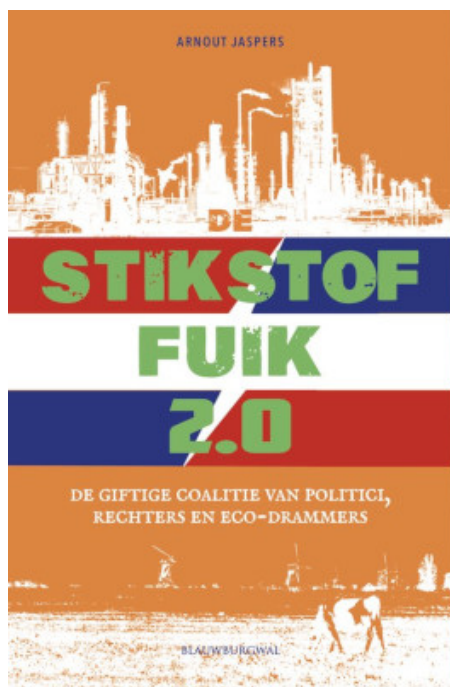
Heb je een radicalere overtuiging gekregen als het gaat om stikstof?

‘Ja, dat we frontaal de confrontatie met de Europese Commissie aan moeten gaan en tientallen Natura2000-gebieden hun status moeten ontnemen. Daar is geen legale procedure voor, maar er zijn legio voorbeelden van Europese regels die in Brussel soepel worden aangepast of genegeerd zodra een lidstaat echt dwars gaat liggen.

‘We hebben als Nederland een enorme fout gemaakt door rond de eeuwwisseling een stuk of honderd stikstofovergevoelige snippers natuur die Natura2000-status te geven. Het gaat nu vaak over piekbelasters: de 500 of 3000 boerenbedrijven die door hun stikstofdepositie het meest schadelijk zouden zijn voor die gebiedjes. Ik draai de zaak om: die snippers wensnatuur zijn ecologische piekbelasters, want ze veroorzaken een enorme maatschappelijke schade die in geen verhouding staat tot hun natuurwaarde. Een lapje “herstellend hoogveen” zo groot als een tennisbaan kan 25 kilometer in de omtrek bedrijven failliet laten gaan en alle culturele of sportieve evenementen onmogelijk maken. Terwijl veel mensen nog steeds geloven dat dit stikstofbeleid nodig is om de Veluwe of de Waddenzee van de ondergang te redden.

‘Je kunt plannen maken totdat je 1 mol weegt om de pijn van de stikstofwaanin anders te verdelen of te verzachten, maar de kern van de zaak blijft dat die

snippers wensnatuur in een dichtbevolkt, geïndustrialiseerd en hoogproductief landbouwland nauwelijks te handhaven zijn. Daarom moeten we van die ecologische piekbelasters af.'

Arnout Jaspers' nieuwe boek [**De Stikstoffuik 2.0. De giftige coalitie van politici, rechters en eco-drammers**](#) (176 pagina's, € 21,50) is in iedere (online) boekhandel te koop – en uiteraard ook bij [**Uitgeverij Blauwburgwal**](#).

Wynia's Week verschijnt 156 keer per jaar en wordt **volledig mogelijk gemaakt** door de donateurs. Doet u mee? [**Doneren kan zo**](#). **Hartelijk dank!**